

Stručni skup *Filozofija u učionici*

Institut za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu, 25. jun 2024.

Olga Nikolić, Predrag Krstić, Miloš Jeremić, Aleksandar Milanković

Na Institutu za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu, 25. juna, u organizaciji tamošnjeg *Edulab-a* - laboratorije obrazovnih teorija, održan je stručni skup za nastavnike i nastavnice filozofije u gimnazijama i srednjim stručnim školama Republike Srbije, u formi simpozijuma pod naslovom *Filozofija u učionici*.

Iako filozofija ima svoje mesto u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srbije, istraživanja pedagoških i specifično metodičkih pristupa primenjivih u srednjoškolskoj nastavi filozofije relativno su retka. Ova praznina ukazuje na potrebu za dubljim razumevanjem metoda putem kojih se učenicima mogu delotvorno prenositi filozofski sadržaji i načini mišljenja, kako bi se osiguralo da pedagoške strategije odgovaraju ciljevima filozofskog obrazovanja. Istraživanje, kreiranje i objavljivanje opsežnih studija o metodici nastave filozofije omogućilo bi ne samo razvoj inovativnih nastavnih praksi, već jasan uvid i šire razumevanje potencijala nastave filozofije u vaspitno-obrazovnom razvoju učenika. Postoji očigledna potreba za daljim istraživanjima u ovom području, koja bi obogatila kako filozofsku i pedagošku teoriju tako i nastavnu praksu. Takvi uvidi motivisali su organizatore stručnog skupa *Filozofija u učionici*.

Zajedno smo ispitivali odgovore na sledeća pitanja:

– Čemu filozofija? Kako da shvatimo glavne obrazovne svrhe nastave filozofije i šta, kao nastavnici, hoćemo da postignemo? U skladu s tim, kakav treba da bude opšti pristup nastavi filozofije i drugih filozofskih predmeta?

– Koje metode i oblike rada biramo u nastavi i zbog čega? Koje inovativne postupke koristimo? Za koje metode smatramo da su adekvatne za filozofske predmete i zašto? Koje specifične pedagoško-didaktičke i psihološke perspektive integrišemo u nastavu i zbog čega?

– Koje metode koristimo kako bismo povezali teme u okviru nastave filozofije sa drugim predmetima? Koje teme iz drugih predmeta mogu da doprinesu nastavi i učenju filozofije i obratno?

– Kako podsticati transfer filozofskih pitanja i filozofskog mišljenja u konkretne životne problemske situacije? Kako nastojimo da doprinesemo tome da nastava i učenje filozofije u školi obogate učenički život van škole?

– Šta nam nedostaje u procesu nastave i učenja filozofije? Sa kojim se praktičnim izazovima i problemima suočavamo u nastavi i kako ih prevazilazimo? Uspevamo li da zainteresujemo učenike za filozofske probleme i, ako da, kako? Kako učenicima objašnjavamo smisao nastave filozofije? Da li angažujemo učenike u osmišljavanju nastave; ako da, kako?

– Kako ocenjujemo učenike i kako pratimo njihovo učenje i razvoj? Koje modele formativnog ocenjivanja koristimo? Kako individualizujemo nastavu i kako je prilagođavamo različitim stilovima učenja?

– Koja nastavna sredstva, materijale i artefakte koristimo i kakve vaspitno-obrazovne ciljeve time želimo da postignemo?

U tehničkom smislu, skup je organizovan kao „hibridni događaj“ – mogao je da se prati i neposredno, uživo, u prostorijama Instituta, i putem interneta („on-lajn“). Ukupan broj učesnika/učesnica skupa je bio 73. U organizacionom i finansijskom smislu, skup je, pored podrške i resursa Instituta za filozofiju i društvenu teoriju, imao i dodatnu podršku projektne mreže UNIGEM preko TPO fondacije iz Sarajeva.

Programski odbor skupa su sačinjavali dr Olga Nikolić, naučna saradnica Instituta za filozofiju i društvenu teoriju,

dr Predrag Krstić, viši naučni saradnik Instituta za filozofiju i društvenu teoriju, Miloš Jeremić, nastavnik filozofije iz Gimnazije u Požarevcu i Aleksandar Milanković, student doktorskih studija pedagogije, saradnik u biblioteci Instituta za filozofiju i društvenu teoriju. Učesnike i učesnice skupa je pozdravio i Slobodan Kanjevac, predsednik Srpskog filozofskog društva, a u prvom delu skupa bile su prisutne i profesorka Lidija Radulović iz Centra za obrazovanje nastavnika Filozofskog fakulteta u Beogradu, kao i Nevena Mitranić Marinković, docentkinja na katedri za predškolsku pedagogiju na odeljenju za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Skup je bio sniman, a snimak će uskoro biti postavljen na zvaničnu Jutjub stranicu Instituta za filozofiju i društvenu teoriju.

Strukturu skupa sačinjavalo je deset izlaganja prominentnih srednjoškolskih profesorki i profesora filozofije, te integrisane rasprave posle svake tematske celine unutar koje su nastupali. Prema problemskoj srodnosti, programski odbor razvrstao je izlaganja u tri tematska bloka, posle kojih je usledila i završna plenarna diskusija.

Prva tematska rasprava je nosila naziv *Nastajanje pitanja ili zakoračiti iza očiglednog* i bila je posvećena načelnim pitanjima o statusu filozofije u programima nastave i učenja, o smislu, ciljevima i svrhama filozofije kao školskog predmeta, o specifičnostima nastavnčkog poziva u kontekstu filozofije kao školskog predmeta, o određenim dvosmislenostima, paradoksima, pa i protivrečnostima u nastavi filozofije i njenom opštem statusu u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srbije, kao i o nastajanju filozofskih pitanja i zapitanosti u kontekstu savremene škole.

Druga tematska rasprava je nosila naziv *Sinestezije: pojmovi, slike i životna iskustva u nastavi filozofije* i bila je posvećena didaktičkim i metodičkim pitanjima nastavnih sredstava, materijala, metoda, oblika rada i nastavnih pristupa u nastavi filozofije; razlikama, sličnostima, prednostima i manama i njihovoj primerenosti ili neprimerenosti u nastavi filozofije, s obzirom na ciljeve nastave filozofije i na specifičnosti filozofskog mišljenja, filozofskih problema i perspektiva, kao i s obzirom na posebne promene u mišljenju i doživljaju života koje sa sobom nosi nastava filozofije.

Treća tematska rasprava je nosila naziv *Od intimnosti iskustva do javnosti škole* i bila je posvećena pitanjima transformativnog uticaja nastave filozofije u drugim naučnim,

umetničkim i duhovnim oblastima školskog života; pitanjima transfera učenja filozofije u sfere drugih predmeta, kao i u svakodnevni lični život učenika i učenica; putevima kojima filozofsko mišljenje i problemi obogaćuju vannastavne aktivnosti unutar škole. Pored toga, iznova je istaknuta važnost knjige i trajne interakcije sa izvornim filozofskim tekstovima.

Diskusije su bile sadržajne i bogate a pitanja i zapažanja učesnika i učesnica otvorila su brojne probleme: problem statusa filozofije u programima nastave i učenja i u školskom životu; problem smislenosti i celishodnosti tradicionalne, frontalne nastave filozofije i potencijali njenih alternativa; pitanje međupredmetnog povezivanja i korelacija, međupredmetnih i ključnih kompetencija; pitanje nastavnih sredstava i materijala; pitanje primerenih metoda, oblika rada; pitanje šireg društvenog značaja filozofije u školstvu, takođe; pitanje sindikalnog položaja zaposlenih u nastavi filozofije, neizvesnosti njihovog statusa usled smanjenja propisanog fonda časova na godišnjem nivou; pitanje potrebe za intenzivnijom saradnjom kolega i koleginica, kao i efikasnim institucionalnom delovanjem u telima koja donose i sprovode obrazovne politike i odluke o statusu filozofije. Pored toga, izoštrana su i specifična metodička pitanja – od planiranja i pripreme nastave, preko pitanja ocenjivanja i evaluacije nastave, do pitanja udžbenika i metodičke literature.

Učesnici i učesnice skupa su, kako tokom rasprava, tako i u usmenim razgovorima u pauzama, više puta naglasili neophodnost i vrednost onog vida angažovanja nastavnika i nastavnica filozofije kakav je naznačio tematski i problemski okvir stručnog skupa. Tokom skupa su razmenjene brojne ideje i podaci, kritičke primedbe i zapažanja, ali su i artikulisani mogući predlozi i primeri dobre prakse u nastavi filozofije.

U ovom broju časopisa *A priori* pred vama su neki od radova kolega i koleginica koji su održali izlaganja na skupu. Zahvaljujemo se uredništvu časopisa *A priori* na spremnosti i volji da se jedan segment časopisa posveti skupu, kao i radovima kolega i koleginica i nadamo se budućoj saradnji.

Svesni mogućih stranputica, ali i prokrčenih puteva u proučavanju i istraživanju nastave filozofije, zamislili smo stručni skup *Filozofija u učionici* kao tek prvu etapu dugog zajedničkog putovanja.